

BOSNA I HERCEGOVINA
Ministarstvo komunikacija i prometa
Direkcija za civilno zrakoplovstvo

A

C

D

H

B

**UPUTSTVO O POSTUPANJU SA
GOVORNIM, VIDEO ZAPISIMA I
ZAPISIMA PODATAKA U JEDINICAMA
KONTROLE LETENJA**

BHDCA

Datum: 10. februara 2005.godine
Referentni broj: 03-293.4-121/05
Jezik: bosanski

Na osnovu člana 61. Zakona o upravi («Službeni glasnik BiH», broj 32/02), a u vezi s članom 7. i članom 13. Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH», broj 2/04), generalni direktor Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine d o n o s i:

UPUTSTVO

O POSTUPANJU SA GOVORNIM, VIDEO ZAPISIMA I ZAPISIMA PODATAKA U JEDINICAMA KONTROLE LETENJA

I PODRUČJE PRIMJENE

Član 1.

Ovim Uputstvom definišu se postupci označavanja, skladištenja i čuvanja, izuzimanja i povrata operativnih zapisa u jedinicama kontrole letenja na magnetskom ili elektronskom mediju koji mogu biti u obliku disketne jedinice raznih formata, CD formata i DVD-a, a koje čine A/G i G/G operativne govorne veze, radarski podaci i zapisi operativnog video nadzora.

II DEFINISANJE POJMOVA

Član 2.

Pojmovi

Jedinica kontrole letenja –

- tehničko i tehnološki opremljen sistem osposobljen za sigurno i djelotvorno vođenje zrakoplova u letu i na zemlji, u unaprijed definisanoj zapremini zračnog prostora i prostorima na zemlji, u kojima se pružaju različiti nivoi usluga krajnjim korisnicima.

Zrakoplovno-tehnička služba –

- organizacijska jedinica koja se nalazi u sastavu jedinice kontrole letenja, i opremljen je tehničkim sredstvima i odgovarajućim ljudskim resursima osposobljenim da upravlja, nadzire i obavlja definisane intervencije na tehničkim sistemima/uređajima kontrole letenja.

Medij operativnog zapisa –

- predstavlja sve oblike za bilježenje govora, podataka i slike koji se koriste u jedinicama kontrole letenja.

Vanredni događaj –

- predstavlja svaki prekid u radu ili operativno smanjenje nivoa usluga kontrole letenja, kao i sve nezgode i nesreće zrakoplova koje se dogode tokom svih faza operacija vođenja zrakoplova.

III RUKOVANJE SA OPERATIVNIM ZAPISIMA

Član 3.

Zrakoplovno-tehničke službe jedinica kontrole letenja obavezne su da usaglase dnevne, sedmične i mjesečne operativne postupke sa medijima na kojima se nalaze zapisi sa preporukama i uputstvima proizvođača, kako bi se postigao optimalni životni vijek uređaja.

U operativnom radu sa zapisima dopušten je rad samo sa ispravnim i pravilno označenim nosačima zapisa-medijima.

Član 4.

Uslovi skladištenja i čuvanja medija

U prostorijama zrakoplovno-tehničke službe, koje su namijenjene za skladištenje i čuvanje medija sa operativnim zapisima obavezno je osigurati slijedeće uslove:

- temperatura prostorije između 16 °C i 32 °C;
- relativna vlažnost zraka treba iznositi između 20% i 80%;
- zrak treba biti bez prašine, para ili dima
- zaštićenost prostorije od štetnih uticaja jakih elektromagnetskih polja, X-zraka, vibracija i sl.;
- odgovarajuću čistoću prostora (podova, namještaja i sl.).

Član 5.

Označivanje zapisa

Označavanje operativnih zapisa u jedinicama kontrole letenja je obavezno. Označavanje se treba obaviti na vidnom mjestu kućišta.

Za označavanje se trebaju koristiti naljepnice koje imaju mogućnost skidanja s kućišta bez ostavljanja traga na njemu.

Na kućištu nosača zapisa obavezno je čitko upisati slijedeće podatke:

- oznaka jedinice kontrole letenja;
- tačan naziv i oznaka sistema za snimanje operativnih zapisa;
- broj medija.

Izgled i sadržaj naljepnice nalazi se u Dodatku A ovog Pravilnika.

Ispisivanje naljepnice se vrši mašinski, odnosno osobnim računarom, ukoliko to operativni uslovi omogućavaju, ili ručno olovkom koja osigurava da se ispisani sadržaj neće lako izbrisati ili razliti po podlozi.

IV POSTUPCI PRI SKLADIŠTENJU I ČUVANJU OPERATIVNIH ZAPISA

Član 6.

U svim jedinicama kontrole letenja obavezno se uspostavlja jedno odvojeno mjesto za skladištenje i čuvanje svih operativnih zapisa, koje treba biti pod direktnim nadzorom Dežurnog centra nadzora i upravljanja (CNU), kako bi se osigurao 24-satni nadzor.

Zapisi se skladište i čuvaju u specijalnim kutijama, koje se po razdvajaju i razvrstavanju prema vrsti zapisa i hronološkim redom odlažu u metalne ormare sa ugrađenom sigurnosnom bravom.

Ključ od sigurnosne brave nalazi se kod dežurnog CNU, i predmet je primopredaje dežurstva u CNU.

Prilikom izmjene medija zapisa obavezno se vrši vizuelni pregled, a provjera ispravnosti sistema/uređaja zapisa vrši se prema uputstvima proizvođača.

Član 7.

Vremenski period skladištenja i čuvanja

Najkraći vremenski rok koji je obavezan za skladištenje i čuvanje svih vrsta operativnih zapisa je 31 dan.

U slučaju vanrednih događaja navedeni vremenski rok skladištenja i čuvanja može se produžiti u skladu sa operativnim zahtjevom potpisanim od strane šefa smjene ili rukovodioca jedinice kontrole letenja.

Član 8.

Vođenje evidencije o zapisima

Evidencija o operativnim zapisima se vodi odvojeno za slijedeće vrste operativnih zapisa:

- Operativne govorne komunikacije A/G i G/G;
- Radarski podaci;
- Operativni video zapisi.

Svaki sistem/uređaj koji vrši operativni zapis treba posjedovati zasebnu *Evidencijsku listu*, koja se skladišti i čuva zajedno s operativnim zapisima u metalnom ormaru, u kojoj se upisuju slijedeći evidencijski podaci o sistemu/uređaju:

- (a) puni naziv sistema/uređaja za snimanje;
- (b) redni broj stranice;
- (c) vrsta medija;
- (d) broj zapisa;
- (e) uređaj koji vrši snimanje (radni/rezervni);
- (f) datum i vrijeme početka snimanja (UTC);
- (g) datum i vrijeme završetka snimanja (UTC);
- (h) kod DVD medija datum i vrijeme okretanja DVD-a;
- (i) ime i prezime i potpis uposlenika (dežurnog) koji je odložio zapis;
- (j) napomene (izuzimanje i povrat zapisa, brisanje, oštećenje, zamijena i sl..).

Kontrola i evidencija operativnih zapisa, obavlja se tokom primopredaje dežurstva dežurnog u CNU jedinice kontrole letenja.

Izgled i sadržaj Evidencijske liste nalazi se u Dodatku B ovog Naputka.

Za sustave/uređaje koji obavljaju operativne zapise potrebno je voditi i Obrazac o promjeni medija gdje se upisuju slijedeći podaci:

- (a) puni naziv uređaja za snimanje;
- (b) redni broj stranice;
- (c) broj medija;
- (d) broj stroja/uređaja zapisa;
- (e) datum i vrijeme stavljanja;
- (f) datum i vrijeme okretanja (opcija za DVD medije);
- (g) datum i vrijeme vađenja medija;
- (h) ime i prezime dežurnog tehničara;
- (i) potpis dežurnog tehničara.

Izgled i sadržaj Obrazac o promjeni medija nalazi se u Pravitku C ovog Upustva.

V IZUZIMANJE OPERATIVNOG ZAPISA

Član 9.

Uslovi za izuzimanje zapisa

Izuzimanje operativnih zapisa iz mjesta za skladištenje i čuvanje predviđeno je samo u slijedećim slučajevima:

- (a) vanrednog događaja,
- (b) zrakoplovne nezgode ili nesreće,
- (c) internih potreba jedinice kontrole letenja koje mogu biti:
  - provjera rada uposlenika;
  - potrebe školovanja;
  - potrebe održavanja sistema/uređaja.

Izuzimanje operativnog zapisa je moguće samo uz pravilno ispunjen Obrazac o izuzimanju operativnog zapisa, a koji je potpisan i ovjeren od strane rukovodioca jedinice kontrole letenja.

Obrazac se popunjava u dva primjerka od kojih original ostaje i čuva se kao dodatak evidencijskoj knjižici operativnog zapisa, a drugi primjerak ovlaštenoj osobi za izuzimanje operativnog zapisa čiji se potpis nalazi na Obrascu.

Izuzimanje i povrat operativnog zapisa obavlja dežurni CNU-a, i obavezno upisuje u Evidencijsku knjižicu operativnog zapisa.

Član 10.

Sadržaj Obrasca o izuzimanju operativnog zapisa

Obrazac za izuzimanje operativnog zapisa sadrži slijedeće elemente od kojih A i B popunjava osoba koja izuzima, a C i D dežurni CNU:

U zaglavlju obrasca nalazi se njegov puni naziv sa oznakom broja na slijedeći način:

X/gg

gdje je:

X - redni broj obrasca, koji započinje sa znakom 1 za svaku kalendarsku godinu;
gg - kalendarska godina izdavanja.

A Razlog izuzimanja operativnog zapisa;

B Opći podaci o izuzimanju zapisa:

1. jedinica kontrole letenja i operativno radno mjesto;
2. vrste zapisa koji se izuzimaju;
3. vrsta medija bilježenja;
4. datum(DD.MM.GG) i vrijeme (SS:MM) događaja (UTC-početak / kraj);
5. datum podnošenja zahtjeva;
6. naziv podnosioca zahtjeva;
7. potpis podnosioca zahtjeva.

C Podaci o zapisu i mediju:

-
1. naziv sistema/uređaja na kom je vršen zapis;
  2. serijski broj sistema/uređaja;
  3. naziv operativnog radnog mjesta snimanja;
  4. količina izuzetih medija;
  5. broj izuzetog medija
  6. datum odobrenja;
  7. datum izuzimanja;
  8. ime i prezime i potpis nadležne osobe.

D Podaci o povratu zapisa:

1. datum povrata zapisa;
2. količina vraćenih medija;
3. broj vraćenog medija
4. podaci o stanju vraćenih medija;
5. ime i i prezime i potpis osobe koja je vratila zapise.

Izgled i sadržaj Obrasca o izuzimanju operativnog zapisa nalazi se u Dodatku D ovog Pravilnika.

U slučaju da se izuzeti operativni zapis iznosi izvan službenih prostorija kontrole letenja, potrebno je izraditi kopiju zapisa, koja se izuzima, dok se original ostavlja uskladišten.

VI PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 11.

Početak primjene

Ovo Upustvo počinje da se primjenjuje osmogdana od dana objavljivanja u «Službenom glasniku BiH».

Upustvo će se objaviti u službenim glasilima entiteta.

Broj: 03-293.4-121/05
Sarajevo, 10.februara 2005.godine

Generalni direktor
Đorđe Ratkovića

PRILOG A

JEDINICA KONTROLE LETENJA	
NAZIV I OZNAKA SISTEMA ZA SNIMANJE	
BROJ MEDIJA	

PRILOG B

EVIDENCIJSKA LISTA SISTEMA/UREĐAJA ZA SNIMANJE OPERATIVNIH ZAPISA				STRANICA
MJESTO ZA LOGO		(naziv sistema/uređaja)		1
VRSTA MEDIJA		BROJ ZAPISA		
DATUM POČETKA SNIMANJA (DD.MM.GG)		DATUM ZAVRŠETKA SNIMANJA (DD.MM.GG)		
VRIJEME POČETKA SNIMANJA (SS:MM) - UTC		VRIJEME ZAVRŠETKA SNIMANJA (SS:MM) - UTC		
NAPOMENE				
	RAZLOG PROMJENE	DATUM	IME I PREZIME	POTPIS
IZUZIMANJE				
POVRAT				
UREĐAJ KOJI VRŠI SNIMANJE RADNIREZERVNI				
BRISANJE				
KOPIRANJE				
OŠTEĆENJE				
ZAMJENA				

PRILOG D

MJESTO ZA LOGO		OBRAZAC ZA IZUZIMANJE OPERATIVNIH ZAPISA X/gg			
A	RAZLOG IZUZIMANJA ZAPISA:				
B	Jedinica kontrole letenja:		Vrsta medija:		
	Vrsta zapisa:		Datum podnošenja zahtjeva:		
	Datum događaja (DD.MM.GG) početak:		Datum događaja (DD.MM.GG) kraj:		
	Vrijeme događaja (UTC)-početak (SS:MM):		Vrijeme događaja (UTC)-kraj (SS:MM):		
	Podnosioc zahtjeva:		Potpis:		
PODACI O MEDIJU					
C	Naziv sistema/uređaja snimanja		Serijski broj sistema/uređaja		
	Naziv operativnog radnog mjesta snimanja		Naziv operativnog radnog mjesta snimanja		
	Količina izuzetih medija:		Broj medija:		
	Datum odobrenja:		Datum izuzimanja:		
	Zahtjev odobrio:		Potpis:		
PODACI O POVRATU ZAPISA					
D	Datum povrata zapisa:		Količina vraćenih medija:		
	Podaci o stanju vraćenih medija:		Broj medija:		
	Zapise vratio:		Potpis:		
	Zapise pregledao:		Potpis:	«Službeni glasnik BiH» broj: 14/05 od 14.03.2005.godine	